

2024.06.12 – 06.28

Alexandra Bondarere
namųjant

Gyventi [erdvėje] visų pirma reiškia ne ją apgyvendinti, o kurti tokią erdvę, kurioje kažkas tampa savimi ir suklesti. - Martin Heidegger, „Gyvenimas, statymas, mąstymas“

Be namų negerai. - Visi, 90-aisiais turėję televizorių

*kiekvieną rytą dažnai truputį
per vėlai, valydamas dantis
prieš veidrodį lėtai
tveriuosi akimis
vieninteliu tvarius
namus*

užėik

Ilgus metus keliaudama po miestus ir peizažus, versdama tekstus ir kalnus, pamažu kelyje ėmiau *namauti*. Namus plačiąja prasme suvokdama kaip erdvę (nebūtinai ketursienę), į kurią sugrįžę jaučiamės tebesą savimi net ir labiausiai neužtikrintais laikais, šią sąvoką pradėjau sieti su pačia buvimo savimi praktika. Ši išvada iki manęs atklydo per mano pačios, kaip klajoklės, kasdienę patirtį: ilgainiui įsitikinau, jog tokią praktiką visų pirma įgalina tam tikri įpročiai, šiuolaikiniame popdiskurse neretai įvardijami ritualais ir visų pirma grįsti kartote, mentalinės bei dvasinės būsenos ir, visų svarbiausia, žmonės. Tačiau fiziniams erdvėms, kaip išmokė kelias, čia taip pat tenka ženklus vaidmuo.

Pandemijai nutūpusi Sakartvele supratau besijaučianti labiau namie nei ankstesnėse savo ilgėlesnio *išlaikymo* laktose. Vėliau panašus jausmas apėmė keliaujant Maroke – abi vietos stebėtinai priminė mano vaikystės Vilnių aplink pastarą amžių sankirtą. Minėtų kraštų vietiniai gatvėse, regis, esti savęs nekuruodami, juda sekdami natūralia savo kūno srove, jų santykis su aplinka spontaniškas ir betarpiškas, lyg jos būtų jų namų tąsa, jų bendras erdvus, jaukus balkonas. Tačiau savaime taip nėra visur.

Šį keliavimo dešimtmetį stebiu, kaip vakarietišką ekonominį pakilimą daug kur lydi hiperproduktyvumo nulemtas susvetimėjimas, o globalizacijos akivaizdoje prarandama unikali savastis – asimiliuojasi žmonės ir miestai. Laimei, tebesama vietų, kur viešosios erdvės naudojamos ne tik kaip kapitalizmo sąlygojama tranzitinė terpė judant iš būsto į darbą, bet ir saugi vieta būti savimi – žaisti, kurti santykius, reikšti gyvas, *autentiškas* emocijas; jaustis kaip namie.

Sen. graikų kalboje žodis αὐθεντικός (*authentikós*) sudarytas iš *auto-* („pats, sau“) + ir *héntēs* („darytojas, esantysis“): pati žodžio sandara koduoja, kad autentiškumas – tai savasties praktika; tokios savasties, kokia lengviausiai įveiklinama namie. Ilgainiui supratau, jog ši praktika tarsi pažadina veidrodinius neuronus, skatina abipusybę: nuogo tikrumo akivaizda tampa derlingesne dirva pražysti ir mūsų pačių autentiškai savasčiai.

Taip *namaujant*, savo pačios ir kelio bendradalių autentikos beieškant, lyg atsitiktinai man ant kaklo pakibo analoginis fotoaparatas. Namų sąvokai tapus mano meninio tyrimo objektu, paskatinusiu sąmoningiau rinktis lankomas vietas ir natūraliai daugiau laiko leisti Lietuvoje, ėmiausi fiksuoti jose sutinkamus autentiškus ar kitaip man namiškiais tampančius žmones bei situacijas. Lygiagrečiai ir pats fotografavimas, fiksuojamo gyvenimo išjautimas bei aprašymas ne tik „šviesa“ (gr. *phōtós* + *graphê*), bet ir žodžiais, tapo minėtu namus atstojančiu ritualu. Šioje parodoje pristatomi darbai – tokio *namavimo* praktikos padarinys. Iškabintos tarsi kasdieniai iš kelioninės kuprinės išsliuogę drabužiai, šios fotografijos sutelktos į Žmogų – nuoga, tikrą ir dėl to sąva, paradoksaliai ir visuomet savitą, ir atskleidžiantį universalias

vertybes, belaikes tiesas. Čia išnyksta skirtis tarp kelyje sutiktų vaikų, senolių, kalniečių ar gatvės prekeivių ir artimiausių draugų, bičiulių bei šeimos narių. Taip suniveliuojant globalumą ir lokalumą individuali savastis ir priklausymas bendruomenei nebeneigia vienas kito, o veikia kaip dvi to paties vienakrypčio bilieta pusės. Šis bilietas, tuo tarpu, veda Namu – į save ryšyje su Kitu.

Humanistinės antropologijos ir spontaniškos dokumentikos principais grįstus kadrus lydi tekstai – iš kelyje-namuose ištikusių patirčių gimę poetiniai etiudai ir pristatomus vaizdus kontekstualizuojančios istorijos. Šiuo tikslu ant sienos projektuojamas ir telefonu užfiksuotų vaizdo įrašų popuri, atskleidžiantis parodoje *eksponuojamų* nuotraukų atmosferinį kontekstą. Regis, kiek neįprasta analoginių fotografijų ir *iPhoninių* videoįrašų kombinacija čia atlieka ir konceptualų vaidmenį: tradicinių bei naujųjų laikų medijų derinys pabrėžia minėtą belaikiškumą, o skirtingos jomis kuriamos estetikos ne tarpusavyje konkuruoja, o viena kitą papildo, sykiu *išryškindamos* ne tik mūsų žvilgsnio subjektyvumą, bet ir tai, jog skirtybė bei tapatumas gali veikti išvien. Galerijos erdvę ir fiziškai transformuojant į namus menančią aplinką, antroje salėje žiojėjantis židinyas paverčiamas įvietinta fotoinstaliacija: namų „židiniu“ čia tampa gimtojoje Lietuvoje gyvenančių draugų ir bičiulių fotoalbuminiai portretai. *Analogiškai* šalimais esanti sieninė spintelė talpina dar neužrašytus, žiūrovams išsinešti skirtus atvirukus.

Galop, neatsitiktinai greta iškyla situacinis autoportretas: apsupta begalės veidų ir istorijų vis sugrįžtu vidun – namo – į save. Erdvėje pasklidę veidrodžiai, kadruose neretai naudojami veiksnio suteikiant ir sau, darsyk pabrėžia žmogiškumu grįstą mūsų visų lygybę tokiuose namuose: juose galime vienu metu žvelgti ir į save, ir į Kitą. Tad kviečiu į save pažvelgti bei *panamauti* ir jus: be jūsų veidų bei mūsų visų – pažįstamų ir ne – kolektyviai tveriamų namų nebūtų ir šios parodos. Jauskitės kaip namie.

Alexandra Bondarev – jaunosios kartos menininkė, kurianti analoginės fotografijos, dokumentinio videomeno, tekstinio pasakojimo ir poezijos srityse. Pastarąjį dešimtmetį gyvenusi septyniose valstybėse ir nuolatos keliaujanti po skirtingus žemynus, nuo 2023 m. kūrėja daugiau laiko leidžia gimtajame Vilniuje. Alexandros praktika grįsta humanizmo ir antropologinės dokumentikos principais, o jos centre – Žmogus ir ne egzotifikuoti, o vienijantys, universalūs kultūriniai ženklai. Lietuvos meno lauke gerai žinoma kaip kultūros tekstų vertėja ir redaktorė, nuo 2022 m. Alexandra ėmė plačiau dalintis asmenine kūryba. 2023 m. jos darbai pirmąsyk pristatyti Tbilisio galerijoje „Fotografia“ trijų fotografų parodoje „Based in Tbilisi“, vėliau – šiuolaikinio meno mugėje-parodoje „Komisas“ „Tech Zity“ Vilniuje, Vilniaus „Fotografijos savaitgalyje“. 2022 m. jos poetinė kūryba publikuota Sarajevo kultūros žurnale „Punkura“, o paskesniais metais pristatyta meno ir edukacijos centre Rupert bei MO muziejuje Vilniuje kaip tarpdisciplininio projekto „Meilės chrestomatija“ dalis. „Namaujant“ – pirmoji menininkės personalinė paroda.

Architektūrinė pagalba: Sigita Simona Paplauskaitė, Dovydas Alčauskis, Eglė Petrošiūtė

Visų galų pagalba: Nunilo Rumbutis

Techninis instaliavimas: Kazimieras Sližys

Videomontažas: Witold Leon Łowczyk

Parodos plakato dizainas: Eglė Marija Ažubalytė

Širdingai ačiū: Tadui Kazakevičiui, Artūrai Morozovui, Simonai Povilauskaitei, Mindaugui Kunevičiui, Gabijai Grušaitėi, Justui Janauskui, Ievai Gražytei, Gabrielei Žukauskaitei, Andriui Repšiui, Vytautui Narbutui, Vadim Šamkov, Lukui Dagiliui, Gretai Štiormer, Marijai Valaitytei, Monikai Jagusinskytei, Mindaugui Karaliui

Parodą finansuoja Lietuvos kultūros taryba.